

Нагірняк Михайло Ярославович

кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної
роботи Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності,

кандидат історичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Формування всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця вимагає здійснення цілеспрямованої виховної роботи в різних напрямках: моральному, правовому, антинаркогенному, екологічному, трудовому, економічному, естетичному, фізичному та ін. Реалізація змісту і завдань кожного з означених напрямів передбачає врахування специфіки майбутньої професійної діяльності фахівців, необхідних для цього людських і професійних якостей.

Будучи спеціалізованою діяльністю, соціальна робота містить в собі неповторні ситуації, протиріччя, які необхідно вирішувати в самому процесі діяльності і які нерідко є предметом цієї діяльності. Ця обставина викликає необхідність дотримуватися в діяльності особливих, більш жорстких моральних принципів і норм.

Сьогодні для соціальної роботи все більшого значення набуває питання про необхідність визначення етичних критеріїв відповідальності кожного соціального працівника за свою професійну діяльність, що вимагає створення єдиного підходу до встановлення моральних принципів і норм, однозначного їх розуміння, вироблення єдиної системи цінностей та ідеалів.

Кожен соціальний працівник повинен дотримуватися даних правил і норм, повинен нести відповідальність за те, щоб його діяльність була спрямована на задоволення потреб клієнта.

У процесі формування майбутніх спеціалістів соціальної сфери чільне місце належить моральному вихованню.

Моральне виховання – виховна діяльність вищого навчального закладу, спрямована на формування у студентів стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності.

Мораль, будучи формою суспільної свідомості, яка представляє сукупність принципів, вимог, норм і правил, регулює поведінку людини у всіх сферах її суспільного життя. Регулювання поведінки здійснюється двома способами: зовнішнє регулювання, яке ґрунтується на моральних нормах відповідно до громадської думки, і внутрішнє регулювання, в основі якого моральність (реалізація особистістю своїх моральних установок, принципів, тобто моральна практика); моральна свідомість (моральні погляди та оцінки); моральні почуття (стійкі переживання людини, які зумовлюють її вольові реакції, ставлення до себе, до інших людей тощо); моральні переконання (пережиті та узагальнені моральні принципи, норми).

У моральній поведінці особистості виявляється і зовнішня, і внутрішня саморегуляція. Тому саме завдяки моральному вихованню перебудовується сама людська особистість відповідно до моральних цінностей, які віддзеркалюють суспільні відносини, правила та норми поведінки людей.

Соціальний працівник діє в ціннісно-орієнтованому світі, де кожна дія, мета, мотив, засіб досягнення мети або навіть проект може отримати оцінку з точки зору відповідності його моральних норм, тобто уявленням суспільства або мікросоціуму про добро і зло.

Вищою метою і мірилом моральності, діяльності може бути тільки благо клієнта та суспільства. Мета, яку ставить перед собою соціальний працівник, приступаючи до дій, у загальному вигляді може бути виражена формулою: «сприяти вирішенню проблем та покращення умов життєдіяльності клієнта».

Основними функціями етики соціальної роботи можна вважати наступні:

- оціночна – дає можливість оцінювати з точки зору відповідності моральним нормам і принципам поведінку і дії працівників;
- регулятивна – впливає з потреби регулювати поведінку і дії соціального працівника в різних формальних і неформальних ситуаціях;
- організаційна – служить поліпшенню організації соціальної роботи, вимагаючи від учасників процесу діяльності творчого виконання своїх обов'язків і професійного обов'язку;
- керуюча – служить засобом соціального управління поведінкою та діями соціального працівника в ході процесу в інтересах справи;
- мотиваційна – служить засобом формування соціально і професійно схвалюваних мотивів діяльності;
- координуюча – забезпечує співробітництво всіх учасників процесу надання соціальної допомоги клієнту, засноване на довірі і взаємну допомогу;
- регламентуюча – спрямовує і обумовлює вибір соціальним працівником або соціальною службою цілей, методів та засобів надання допомоги клієнту;
- відтворювальна – дозволяє відтворювати дії соціальних працівників і відносини соціальних працівників між собою та з клієнтами на засадах моралі і моральності;
- виховна – служить засобом виховання і вдосконалення особистості як соціального працівника, так і його клієнта і соціального оточення клієнта;
- комунікативна – служить засобом комунікації між фахівцями та їх клієнтами;
- стабілізуюча – сприяє стабілізації відносин серед соціальних працівників, між соціальними працівниками і клієнтами, і їх близькими, між соціальними працівниками та представниками різних установ;
- превентивна – оберігає, застерігає соціального працівника від вчинків і дій, що завдають шкоди клієнту і суспільству;
- прогностична – дозволяє прогнозувати дії і поведінку окремих соціальних працівників та їх колективів, їх етичне розвиток;

- соціальна – сприяє створенню умов, сприятливих для здійснення соціальної роботи в суспільстві;
- соціалізуюча – служить справі прилучення соціального працівника до пануючої в суспільстві системи цінностей і моралі [5, С. 42-44].

Різноманіття функцій професійної моралі соціального працівника зумовлено її високою соціальною значимістю.

Процес морального виховання соціального працівника вимагає дотримання певних принципів.

Принципи виховання – керівні положення, що відображають загальні закономірності процесу виховання і визначають вимоги до змісту організації та методів виховного процесу [1, с. 519]. Соціальний працівник у своїй діяльності повинен керуватися такими принципами:

- дотримання розумних інтересів клієнта;
- особиста відповідальність соціального працівника за небажані для клієнта та суспільства наслідки його дій;
- повага до права клієнта на прийняття самостійного рішення на будь-якому етапі спільних дій;
- прийняття клієнта таким, яким він є;
- конфіденційність;
- доброзичливість;
- безкорисливість;
- чесність і відкритість;
- повнота інформування клієнта [3, С. 103].

Одна з особливостей моралі полягає в тому, що вона пронизує все життя, будь-яку професійну й іншу діяльність, виступаючи як її своєрідний обов'язковий аспект. До представників суспільства, для яких норми моралі, моральні переконання і почуття власної гідності є професійно значущими, належать працівники соціальної сфери. Завдяки гуманізації та демократизації суспільства роль моральних елементів в їхній поведінці і діяльності неухильно зростає. Серед

моральних якостей, які мають особливе значення для майбутньої професійної діяльності соціального працівника виокремлюють професійний обов'язок, професійну честь, професійну гордість і професійну етику [4].

Підводячи підсумок слід зауважити, що у силу специфіки професії соціального працівника існує гостра необхідність в професійній етиці, в єдиних нормах і правилах, якими міг би керуватися кожен співробітник соціальної сфери.

Професійна етика виконує безліч функцій, що сприяють якісному виконанню соціальним працівником своїх обов'язків, а існуючі проголошені етичні принципи задають орієнтири у діяльності кожного соціального працівника. Соціальний працівник завжди має бути підготовлений до неоднозначних моментів і ситуацій, в яких йому доведеться керуватися своїми власними моральними принципами та цінностями.

Використана література

1. Варій М. Й. Військова психологія і педагогіка : посібник // М. Й. Варій, М. М. Козяр, М. С. Коваль / За заг. ред. М. Й. Варія. – Львів : Вид-во “Сполом”, 2003.
2. Демиденко В. К. Деякі аспекти морального виховання : практичний матеріал для керівників, вихователів і вчителів / В. К. Демиденко . – К. : ІЗМН, 1995.
3. Медведєва Г. П. Етика соціальної роботи / Г. П. Медведєва – М. : Владос, 1999. – 208 с.
4. Моральне виховання студентів // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00137863.html>.
5. Ярська-Смирнова Є. М. Професійна етика соціальної роботи : Підручник / Є. М. Ярська-Смирнова, 1998. – 96 с.